

PAPER DETAILS

TITLE: Istihdam Politikalarinda Aktör Olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanligi

AUTHORS: Hatice ALTUNOK

PAGES: 89-107

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1120969>

İstihdam Politikalarında Aktör Olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

*Dr. Hatice Altunok**

Özet

Kamu örgütlenmesinde her birimin ayrı ayrı görev alanları bulunmakta ve bunlar teşkilat ve görevlerine ilişkin düzenlemelerinde yer almaktadır. Belirlenen görevlerin yerine getirilme düzeyleri de kurumların faaliyet raporları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Sözü geçen raporlar kurumların faaliyetlerinin nitelik ve niceliğine ilişkin veriler, çıktılar ve sonuçları resmetmektedir. Bu çalışmada Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın görev alanları doğrultusunda 2013 idari faaliyet raporu incelenmiş, böylece karmaşık ve hassas toplumsal meselelerle uğraşan Bakanlığın faaliyetlerinde 'istihdam' odaklı çalışmaların önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Kız çocukları günü, kadınlar günü, felaket durumlarında ailelere psikolojik destek, şiddetle mücadele, koruyucu aile, sağlık ve bakım hizmetleri gibi çeşitli boyutlarda Bakanlığın faaliyet ve hizmetlerine ilişkin uzun bir liste oluşturulabilir. Ancak istihdam toplumun her kesimini birinci derecede ilgilendirmekle birlikte, sosyal hizmet ve yardıma muhtaç kesimler için ayrıca önem taşıdığından dolayı Bakanlığın bu konuya ilişkin çalışmalarının da özellikle incelenmesi gerektiği düşünülmüş ve bu çalışma hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, istihdam, özel politika gerektiren kesimlerin istihdamı, 633 Sayılı KHK, 2013 idari faaliyet raporu.

Family and Social Policies Ministry As An Actor In Employment Policies

* Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Öğretim Elemanı, haticealtunok@hotmail.com

Abstract

In every public organization, each unit has separate tasks stated in regulations on their structure and duties. The effectiveness of these tasks is shared with the public opinion through activity reports of the institution. Mentioned reports illustrates data related to the quality and quantity of the activities of the institution, illustrates outputs and results. In this study, 2013 administrative activity reports of The Ministry of Family and Social Policies examined in accordance with the responsibilities. Thus, it is understood that the 'employment' has an important position in the activities of Ministry, dealing with complex and sensitive social issues. The Ministry provides many activities and services such as combating violence, protective family, women's day, daughter's day, health and caring, psychological help in disasters. However, because the employment is primary concern to all segments of society and the most important issue for people in need of social assistance and services, the related activities of the ministry should be examined. This study serves this aim.

Key Words: Family and Social Policy Ministry, the employment, employment of the people who needs special care and attention, degree law no. 633, 2013 activity report.

Giriş

Bakanlıklar, kamu hizmetlerinin sunumu için belirli hizmet alanları esasında oluşturulmuştur. Temel hizmet alanları düşünüldüğünde ise büyük ölçüde savunma, dışişleri, içişleri, eğitim, sağlık ilk olarak akla gelmektedir. 2011 itibarıyla kamu örgütlenmesine eklenen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ise çok yönlü işlevselliği nedeniyle dikkat çekmektedir. Buradaki işlevsellik vurgusu, Bakanlığın toplumun hassas kesimlerine yönelik görev tanımı ve faaliyetleri esas alınarak yapılmıştır. Bu işlevsellik ve görevlerindeki çeşitlilik beraberinde, Bakanlığın faaliyet alanlarına giren konularda diğer bakanlıklarla koordinasyona yoğun bir mesai ayırmasını gerektirmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) 2011 yılında yönetsel yapı içerisinde yerini almıştır. Bakanlığın görevleri 633 sayılı KHK'nın 2. maddesinde detaylı bir şekilde sayılmıştır. Bu görevler ana hatlarıyla; sosyal hizmetler ve yardımlar, aile yapısı ve değerleri, çocuklar, kadınlar, engelliler ve yaşlılar, şehit yakınları ve gazilere ilişkin politika ve stratejilerin belirlenmesi, yoksullukla mücadele, sosyal hizmet kuruluşları kurmak, sosyal hizmet ve yardımlar için ilke, usul ve standartlar belirlemek şeklinde sayılabilir.

Kalkınma Planı, Hükümet Programı, AB İlerleme Raporu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı (2012-2016), Ulusal İstihdam Stratejisi gibi politika araçlarında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na ilişkin çeşitli hususlar yer almaktadır. Onuncu Kalkınma Planı'nda 2006 yılında toplam kamu sosyal yardım harcamalarının GSYH'ya oranı % 0,86 olduğu, bu oranın 2011 yılında % 1,18'e yükseldiği belirtilmiştir. Bu bağlamda sosyal hizmet ve yardım alanındaki dağınıklığın giderilmesi ve hizmet bütünlüğünün sağlanması amacıyla bu alanda faaliyet gösteren kurumlar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında yeniden yapılandırıldığı vurgulanmıştır.¹ Bunun yanında, Kalkınma Planının Kamu Harcamalarının Rasyonelleştirilmesi Programı kapsamındaki bileşenlerden sorumlu kurum/kuruluşlar arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na da yer verilmiştir.²

Kalkınma Planındakine benzer şekilde 62. Hükümet Programı'nda daha hızlı, etkin ve verimli hizmet sunmak amacıyla sosyal yardım ve hizmet alanındaki bütün kurum ve kuruluşların Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında birleştirilerek tek çatı altında topladığına vurgu yapılmıştır. Dar gelirli ailelere ve bireylere yardım edildiği ve bunun kapsamlı, bütüncül ve etkin kurumlar, politikalar ve destekler aracılığıyla yapıldığı belirtilmiştir. Kişi başına yapılan sosyal destek harcamalarının ve yardımlarının ulaştığı kişi sayısının artırıldığı ve yardım alan vatandaşların İŞKUR ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı eşgüdümünde istihdama ve üretime kazandırılacağı özel politikaların geliştirildiğine dikkat çekilmiştir.³

AB İlerleme Raporu'nda da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bazı faaliyetlerine yer verilmiştir. Örneğin, toplum temelli hizmetlere geçiş konusunda bazı ilerlemeler kaydedildiğine, engellilere ve yaşlılara yönelik evde bakım hizmetlerinin arttığına, çok sayıda toplum ruh sağlığı merkezinin kurulduğuna, psiko-sosyal engeli olan kişilerin topluluk içinde yaşayabildiği umut evlerinin açıldığına atıfta bulunulmuştur.⁴ Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planını (2012-2015) uygulamaya yönelik çalışmalara devam ettiği, Şiddeti Önleme Merkezleri'nin kurulduğu bilgisine de yer verilmiştir.⁵

¹ Onuncu Kalkınma Planı, 2013, s. 43.

² a.g.e., s. 159.

³ Hükümet Programı, 2014, s. 71.

⁴ AB İlerleme Raporu, s. 57.

⁵ a.g.e., s. 55.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı'nın (2012-2016) kırsal alan yoksulluğunu azaltmak, yoksulluk sınırında yaşadığı belirlenen aile içerisinde yer alan yoksulluk sorununa yönelik çözüm önerileri üreten il ve ilçe danışmanlık birimleri oluşturmak, hazırlanan projeler ile yetiştirilen kadınların istihdamının sağlanması, mevsimlik ve gezici tarım işçiliği yapan ailelerin çocuklarının eğitimlerine devam etmesini sağlamak, kırsal alanda yaşayan kız çocuklarının, okul öncesinden yüksek öğretime kadar eğitimlerini teşvik etmek ve eğitim fırsatlarından yararlanmalarını sağlamak, kırsal alanda yaşayan kadınların sağlık hizmetlerine erişim koşulları ve verilen hizmetlerin kalitesinin iyileştirilerek kadının genel sağlık düzeyinin yükseltilmesi, kadın çiftçilerin doğrudan pazarlara girişini kolaylaştıracak politikalar geliştirilmesini sağlamak, tarımda çalışan kadınları kayıt altına almak ve veri tabanını oluşturmak, kırsaldaki kadınların etkin ve aktif bir biçimde örgütlenmesini sağlamak, tarımda çalışan kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınmasını sağlamak hedefleri doğrultusunda sorumlu kurum ve kuruluşlar ya da işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da yer almıştır.⁶

Ulusal İstihdam Stratejisi'nde ise mevzuatın geliştirilmesi ve istihdamın artırılması çalışmalarını hızlandırmak amacıyla özel politika gerektiren gruplara hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşlarının Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın çatısı altında birleştirildiği belirtilmiştir.⁷ 2014-2023 istihdam hedeflerini kapsayan Ulusal İstihdam Stratejisi'nde dört temel politika bileşeni belirlenmiştir. Bunlardan birini "özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması" oluşturmaktadır.⁸ Ulusal İstihdam Stratejisi'nin temel bileşenlerinden birini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın hizmet sunmakta öncelikli kesimlerinin oluşturması, Bakanlığın istihdam konusundaki sorumluluğunu arttırmış görünmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın dezavantajlı gruplar olarak adlandırılan hassas ve çok çeşitli probleme sahip olan kesimlerin tamamını kapsamaya yönelik olarak örgütlenmesi, Bakanlığın önemli bir toplumsal sorunlar grubuna ilişkin politika yapma ve uygulama göreviyle yükümlü kılmasıdır.⁹ Bu

⁶ <http://www.tarim.gov.tr>.

⁷ Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023), s. 34.

⁸ a.g.e, s. 4.

⁹ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Ayşenur İslam, bakanlığı devletin şefkat eli olarak nitelendirmiş ve bakanlığın görev alanına giren işlerin hepsinin aynı önem derecesine sahip olduğunu vurgulamıştır. Ayşenur İslam ile Röportaj, Türkiye Bülteni, Kasım 2014, s. 37.

bağlamda Bakanlıktan beklentilerin de her geçen gün arttığı yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Örneğin, gerçekleşen her kadın cinayeti gözleri önce Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na çevirmektedir. Hukuk, güvenlik güçleri, eğitim gibi diğer bazı alanlardaki eksiklikler de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı aracılığıyla sorgulanabilmektedir. Dolayısıyla kız çocuklarının eğitim düzeyinin artırılması, güvenlik güçlerinin çeşitli toplumsal konularda eğitimi, çocuklara ve kadınlara karşı şiddet gibi her türlü kötü muameleyi engelleyecek mevzuatın düzenlenmesi/uygulanması ve töre cinayeti gibi her hususta Bakanlığın öncülüğünde ilerleme sağlanabilmektedir. Bu çalışma kapsamında geniş bir yelpazeye sahip görev tanımı ve faaliyet alanı bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın istihdama ilişkin olan görev ve faaliyetleri ön plana çıkarılmıştır. Bu bağlamda devletin en önemli kamu politikası alanlarından biri olan istihdam ve istihdam süreçlerine ilişkin aktörler arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın da yer aldığına dikkat çekilmiştir. Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Devlet Personel Başkanlığı gibi istihdam konusunda öncelikli aktörler olarak sıralanabilir. Ancak genç bir bakanlık olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın da sosyal dokuyu oluşturan farklı hassasiyet ve kaygılara sahip kesimleri için istihdam edilmeleri için etkili bir aktör olma çabaları da göze çarpmaktadır. Bakanlığı genel faaliyetlerine ilişkin (kadın, çocuk, engellilere ilişkin istihdam dışında kalan) elbette önemli tespitler, incelemeler yapılabilir ancak bu çalışma sınırında 'istihdam'a ilişkin olanlar üzerine vurgulama yapılmıştır. İnceleme araçları olarak ise Bakanlığın 2013 İdari Faaliyet Raporu, 2014 Yılı Mali Analiz ve Kurumsal Beklentiler Raporu, kuruluş mevzuatı ve kurumun web sitesinde yer alan bilgiler kullanılmıştır.

1. Kurumsal Amaçlar Arasında 'İstihdam'

Kadın, çocuk, aile, engelli vatandaşlarla ilgili çeşitli kurumlar (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Kadının Statüsü, Aile ve Sosyal Araştırmalar, sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlükleri, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü) 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında yeniden yapılandırılmıştır. Bu birimleri birleştiren 'yeni' bakanlık doğrudan ya da dolaylı olarak toplumun tamamının özellikle belirgin kırılma düzeyleri yüksek kesimlerin muhatabı olarak kamu örgütlenmesinde yerini almıştır. 633 Sayılı KHK'da görevleri detaylı bir biçimde sıralanan Bakanlığın başlıca görev alanlarına bakıldığında hedef kitlenin; çocuklar, kadınlar, engelliler, şehit yakınları, gaziler, yaşlılar genel olarak sosyal ilgiye ve yar-

dıma ihtiyacı olan kesimler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı naif kesimlerle ilgili sorunlara ilişkin süreçlerin yöneticisi konumundadır.¹⁰

2013 İdari Faaliyet Raporu'nun *Sunuş* kısmında Bakanlığın 2013 yılında; ailenin korunması ve güçlendirilmesi, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak ve imkânlardan eşit biçimde yararlanması ve toplumsal yapı içerisinde güçlü bir konuma sahip olması, engellilerin toplum içerisinde hizmetlere ulaşmada sorun yaşamamaları, eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında var olan tüm imkânlardan yararlanması, yaşlıların yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi ve sosyal hayata aktif katılımlarını kolaylaştıran ve destekleyen tedbirlerin alınması, sosyal yardıma ve korunmaya muhtaç kesimlere arz odaklı yardım ve hizmetlerin sunulması, çocuklara koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici çalışmalarla aile ortamı ve imkânların sunulması, şehit yakınları ile gazilere yönelik hizmet ve faaliyetlerin düzenlenmesi gibi alanlarda çalışmalar gerçekleştirildiği belirtilmiştir.¹¹

2014 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu'nda Bakanlığın kişilerin ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarını gidermeyi, ihtiyaçlarını karşılamayı, yeni bir anlayışla sosyal sorunların çözümlenmesi ve önlenmesine yardımcı olmayı, hayat standartlarını iyileştirme ve yükseltme amaçları arasında sayılmıştır. Ayrıca korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuk, genç, engelli, yaşlı ve ailelere sunulan hizmetlerde yeni sosyal hizmet politikalarının geliştirilmesi ile hizmetlerin çeşitlenmesi, programlı olarak yaygınlaştırılması hedefleri doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasının da amaçlandığı belirtilmiştir.¹²

Bakanlığın birimlerinin tek tek görev alanlarına bakıldığında diğer bir çok görevin arasında istihdam unsurunun da yer aldığı görülmektedir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında;¹³ “Özel surette korunması gereken çocukların ilgili mevzuat uyarınca işe yerleştirilme işlemlerinde koordinasyonu sağlamak” maddesi yer almaktadır. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri

¹⁰ Bakanlığın görevlerinin sayıldığı 633 sayılı KHK'nın 2. maddesinin özellikle f fıkrasında yer alan; “toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek...” hükmü ile görev alanının geniş yelpazesi vurgulanmıştır.

¹¹ Bakan Sunuşu, 2013 İdari Faaliyet Raporu, s. 3.

¹² Müsteşar Sunuşu, 2014 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, s. 3.

¹³ 633 Sayılı KHK, md. 8.

Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında;¹⁴ “Engelliliğin önlenmesi ile engellilerin eğitimi, istihdamı, rehabilitasyonu, ayrımcılığa uğramadan insan haklarından yararlanarak toplumsal hayata katılmaları ve diğer konularda ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek” yer almaktadır.

6518 sayılı kanunla 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’unda yapılan değişiklikle 5. maddesinde; engellilik durumunun tespit ve uygulama esasların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı’nın görüşleri alınarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile birlikte müştereken çıkarılan yönetmelikle belirleneceği hükmü düzenlenmiş ve böylece ASPB engellilik durumunu tespit eden aktörler arasında da yer almıştır. Aynı Kanunun 13. maddesinde engellilerin mesleki rehabilitasyon ve rehabilitasyon hizmetleri, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve diğer gerçek veya tüzel kişiler tarafından da gerçekleştirilebileceği ve bu maddeye ilişkin usul ve esasların, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirleneceği düzenlenmiştir. 14. maddede ise engellilik durumları sebebiyle iş gücü piyasasına kazandırılmaları güç olan engellilerin istihdam edildiği korumalı işyerlerinin statüsü ve bu işyerleriyle ilgili usul ve esasların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün görevleri¹⁵kapsamında; “Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında etkin hâle getirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek. Sağlık, eğitim, kültür, çalışma ve sosyal güvenlik başta olmak üzere bütün alanlarda kadınların ilerlemesini sağlayıcı ve karar mekanizmalarına katılımını artırıcı çalışmalarda bulunmak” tır.¹⁶

¹⁴ 633 Sayılı KHK, md. 10.

¹⁵ 633 Sayılı KHK, md. 9.

¹⁶ Onuncu Kalkınma Planında başta gençler ve kadınlar olmak üzere işgücüne katılımın ve istihdamın artırılması hususlarının önemini koruduğu ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının benimsendiği bir işgücü piyasasının oluşturulmasının temel amaçlar arasında olduğu belirtilmekte ve kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranlarının Plan dönemi sonunda sırasıyla % 34,9 ve % 31’e yükseltilmesi hedeflenmektedir. Bu bağlamda yürütülen Öncelikli Dönüşüm Program-

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri¹⁷ arasında; “Ailelerin maddî refahının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu konuda diğer birimler, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile koordineli eğitim programları ve projeler hazırlamak ve uygulamak” şeklinde hükümler yer almaktadır.

Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı'nın görevleri¹⁸ arasında; “Gazilerin toplumsal hayata adaptasyonu, tedavi ihtiyaçlarının karşılanması, istihdam sorunlarının giderilmesi ve sosyal güvenlik haklarının geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yürütmek. İlgili mevzuatı çerçevesinde şehit ve gazi yakınlarının öncelikli istihdamına yönelik uygulamaları koordine etmek” maddeleri yer almaktadır.¹⁹

Bakanlık teşkilatını oluşturan bu birimlerin görev alanlarına bakıldığında her birinin yukarıda belirtildiği gibi toplumun özel politika üretilmesi gereken bir kesimine yönelik hizmetleri yürüttükleri görülmektedir. Bu görevlerin genel amacının sözü edilen kesimlerin yaşam kalitelerini arttırmak ve onları her türlü negatif ayrımcılıktan korumak olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekleştirilecek politikaların izlenecek stratejilerin çeşitli ifadelerle belirtildiği bu görevler arasında yer alan ‘istihdam’ vurgusu bu çalışmanın sınırı açısından önem taşımaktadır ancak sosyal nitelikli diğer pek çok görev alanı ve faaliyetlerle herhangi bir açıdan karşılaştırma hedeflenmemektedir.

Bakanlığın 2013 İdari Faaliyet Raporu'nda İdarenin Amaç ve Hedefleri arasında;²⁰ “ kurum bakımından ayrılanların istihdam oranlarını artırmak ve is-

ları çerçevesinde, kadın istihdamı ile ilgili olarak “İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Programı” Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, “Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı” Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı koordinasyonunda çalışmalar yürütülmektedir.

¹⁷ 633 Sayılı KHK, md. 7.

¹⁸ 633 Sayılı KHK, md. 14.

¹⁹ Bakan Ayşe Nur İslam; Şehit yakınları ve gazilerin istihdamına yönelik iş ve işlemlerin 19 Şubat 2014'ten itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülmesinin kanunlaştırıldığını, söz konusu işlemlerin Bakanlığa geçmesiyle altyapı çalışmalarının hızla tamamlandığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda yapılan il müdürlükleri aracılığıyla başvurusu alınan yaklaşık 10 bin 500 kişiden bir kısmının ön değerlendirme sürecinin devam ettiğini, 22 Temmuz 2014'te Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla 3 bin 527 şehit yakını, harp ve vazife malulü ile terör mağduru sivil vatandaşların atamasının gerçekleştirildiği bilgisini kamuoyuyla paylaşmıştır (<http://www.aile.gov.tr/haberler>).

²⁰ 2013 İdari Faaliyet Raporu, s. 25.

tihtdam sürekliliğini sağlamak” yer almış ve Rekabetçiliği ve Sosyal Uyum Geliştiren Kentsel Dönüşüm Programında yer alan “Büyükşehirlerde Sosyal Sorunların Yoğunlaştığı Alanlarda Uyumun Güçlendirilmesi Bileşeni”nin Bakanlığın işbirliğinde yürütüldüğü belirtilmiştir. Bu bağlamda; yoğun göç almış, mekân kalitesi düşük, işsizlik, eğitim ve yoksulluk sorunlarının yoğunlaştığı alanların belirlenmesi ve detaylı analiz edilmesi ve aktif işgücü programlarıyla hedef kesimin istihdam edilebilirliğinin artırılmasının hedeflendiği belirtilmiştir.²¹

2013 İdari Faaliyet Raporu’nda Bakanlığın sorumlu olduğu öncelikler ve tedbirler arasında da istihdama yer verilmiştir. Öncelikler arasında; gençler, kadınlar ve engelliler başta olmak üzere işgücü piyasasında dezavantajlı gruplara yönelik destekleyici politikalar ilave tedbirler alınarak sürdürüleceği; Dezavantajlı kesimler için eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal güvenlik gibi temel hizmetlere erişilebilirliğin artırılacağına yer verilmiştir. Bu doğrultuda; engellilere yönelik iş imkânlarının geliştirileceği, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılacağı, engellilerin ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması için sosyal ve fiziki çevre şartlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmaların hızlandırılacağı vurgulanmıştır.²²

Aile ve iş yaşamının uyumlaştırılması ve kadın istihdamının artırılması amacıyla, Bakanlık koordinasyonunda “Türkiye’de Nüfus ve Aile Politikaları” başlığı altında; kreş sayılarının ve niteliklerinin geliştirilmesi, kreşlerin teşvik edilerek açılması amacıyla mevzuat çalışması yürütüldüğü belirtilmiştir.²³ İdari Faaliyet Raporu’nda Kadınlara Yönelik İstihdam Arttırıcı Uygulama Önerileri arasında sosyal yardım yararlanıcısı hanelerdeki kadınların çalışabilirlik durumlarını geliştirmek ve mevcut çalışabilir durumdaki kadınların istihdamının arttırılması için girişimcilik teşvikleri ve İŞKUR yönlendirmelerini içeren uygulama önerileri hazırlandığı bilgisine de yer verilmiştir.²⁴

İstihdam Hakkı Kapsamının Genişletilmesine yönelik çalışmalar Bakanlığın istihdam konusundaki gayretine yönelik önemli adımları göstermektedir.²⁵ 6495 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile terör ve terörle mücadeleden doğan zararların karşılanması için mağdur ve yakınlarına istihdam hakkı tanınmıştır. Bu hakkın dü-

²¹ a.g.r., s. 26.

²² a.g.r., s. 27.

²³ a.g.r., s. 59.

²⁴ a.g.r., s. 141.

²⁵ a.g.r., s. 144.

zenlendiği maddenin uygulanmasında görüşü alınacak kurumlar arasında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı'nın yanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da yer almaktadır. Bu doğrultuda 34.984 kişinin istihdam hakkından faydalanabileceği öngörülmüştür.²⁶

2014 yılında kabul edilen 6518 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 7. maddesinde; engelli istihdamı konusunda usul ve esasları belirlemeye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın görüşünü alarak Maliye Bakanlığı'nın yetkili olduğu düzenlenmiştir.

6518 sayılı kanunla 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklardan reşit olduğu tarih itibarıyla bu hizmetlerden yararlanmaya devam edenlerin işe yerleştirilmelerine ilişkin usul ve esaslar çerçevesinde düzenlenmiştir. Bu doğrultuda "Kamu kurum ve kuruluşları tarafından hangi statüde olursa olsun serbest kadro ve pozisyonları toplamının binde biri, bu madde kapsamında istihdam edilecekler için ayrılır ve her yıl belirlenen oranda kişi istihdam edilir. Serbest kadro ve pozisyon toplamının binden az olması hâlinde dahi kamu kurum ve kuruluşlarında en az bir hak sahibi istihdam edilir. Bu hükümden yararlanmak isteyenler, 18 yaşını doldurdıkları ve korunma veya bakım tedbir kararının sona erdiği tarihten itibaren iki yıl içinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na başvururlar. İşe yerleştirmede öncelik, sırasıyla lisans, ön lisans ve ortaöğretim mezunlarına verilir" hükmü düzenlenmiştir.²⁷

6518 sayılı kanunun 57. maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu'nun engelli ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğunun düzenlendiği 30. maddesinin üçüncü fıkrasına bu kesimlerin işe alınması konusunda "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın görüşü alınarak" ibaresi eklenmiştir.

²⁶ a.g.r., s. 145-146.

²⁷ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın web sitesinde 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu'nun Ek 1. maddesi kapsamında korunma ve bakım altında bulunan gençlere tanına istihdam hakkına ilişkin olarak 2014 yılında ayrılan kadrolara atanma işlemlerinin Devlet Personel Başkanlığı tarafından yapılacağı, memur ünvanlı kadrolara atanacak olan lisans, önlisans ve ortaöğretim (lise ve dengi) mezunlarının atanma işlemlerinde 2014 KPSS sınav sonuçları kullanılacağı, hizmetli kadrosuna atanacak olan ilköğretim ve ilkokul mezunlarının atanma işleminde ise kura yöntemine göre yapılacağı duyurulmuştur, (<http://www.aile.gov.tr/haberler/korunma-ve-bakim-altinda-bulunan-genclerimize-istihdam-hakki>).

2. İstihdam Odaklı İşbirliği ve Protokoller

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın mevzuat boyutunda kurumsal amaçlardaki istihdam vurgusunu takiben bu doğrultuda yapılan işbirliği ve protokoller çalışmanın bu kısmında yer verilmiştir.²⁸ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile 2012 yılında istihdam, çocuk işçiliği ve sosyal yardımlar konularını kapsayan bir işbirliği protokolü imzalamıştır.²⁹ 16 Aralık 2013 tarihinde, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Genç Hayat Vakfı arasında *Toplumsal Cinsiyet İle Hayata ve İstihdama Katılıma İlişkin Öğretmen Eğitimlerinin Desteklenmesine Yönelik İşbirliği Protokolü* imzalanmıştır. Bu çerçevede; belirlenecek pilot illerde, öğrenci yurdu bulunan ortaöğretim kurumlarında (lise ve dengi okullar) çalışan öğretmenlere yönelik olarak, karma ve erkek liseleri için “dikkat yurttta genç var” ve sadece kız meslek liseleri için “ben de varım” başlıklı projeler kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği, hayata ve istihdama katılım odaklı eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İle Türkiye Ziraat Odaları Birliği arasında 2012 yılında imzaladığı *Kadın Çiftçi Eğitimi İşbirliği Protokolü* kapsamında Kayseri, İzmir, Diyarbakır, Gaziantep ve Sakarya'da yaklaşık 771 kadın çiftçi eğitilmiştir. Ayrıca 21-25 Ocak 2013 tarihleri arasında pilot iller olan Kayseri, İzmir, Gaziantep, Sakarya ve Diyarbakır Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerindeki personele yönelik olarak “Kadın Erkek Eşitliği ve Toplumsal Cinsiyet” konusunda eğitici eğitimi gerçekleştirilmiştir.

²⁸ İşbirliği ve protokollere ilişkin bilgiler Bakanlığın 2013 İdari Faaliyet Raporu'ndan alınmıştır (ss., 72-78, 90, 167-168).

²⁹ Protokolde; iş ve aile yaşamının uyumlaştırılması ve bu çerçevede kreş hizmetlerinin yaygınlaştırılması, işsizlere yönelik İŞKUR tarafından uygulanan işgücü yetiştirme kurslarına ilişkin eğitim modüllerine toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının insan hakları, çalışma yaşamında haklar, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, aile eğitimi konularına yer verilmesi için çalışmalar yapılması ve mevsimlik gezici tarım işçisi olarak çalışan kadınların, çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması, şiddet mağduru, tahliyesine bir yıldan az kalmış, kocası ölmüş, kocası tarafından terk edilmiş, kocası cezaevinde olan veya boşanmış kadınların İŞKUR'a erişiminin sağlanması gibi kadınların ekonomik yaşama katılımlarının artırılmasına ve güçlendirilmesine önemli katkı sağlayacak hususlara yer verilmiştir. Söz konusu Protokol kapsamında belirlenen hedeflerin yaşama geçirilmesi çerçevesinde Bakanlığımızın yönlendirme komitesinde yer aldığı, ILO Türkiye Ofisi tarafından İŞKUR işbirliği ile geliştirilen “Kadınlar İçin Daha Çok ve İyi İşler: Türkiye’de İnsana Yakışır İş için Kadınların Güçlendirilmesi” projesi ile İŞKUR ve ILO işbirliğinde kadın istihdamı odaklı toplumsal cinsiyet eşitliği eğitim materyalinin hazırlanması hedeflenmiştir, a.g.r., s. 72.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İle Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İşbirliği Protokolü 10.02.2012 tarihinde imzalanmıştır. Bu Protokol ile engelliler, şehit yakınları ve gazilere yönelik girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesi, kadın istihdam oranının artırılması ve Bakanlığın kullandığı bilişim sistemlerinin geliştirilmesi için işbirliği yapılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve KOSGEB işbirliği ile *Girişimcilik Engel Tanımaz* projesi başlatılmıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşbirliği Protokolü 17.02.2012 tarihinde imzalanmış; aile ve sosyal destek danışmanları ile iş ve meslek danışmanları arasında koordinasyonun sağlanması, sosyal yardımlar ile istihdam arasındaki bağlantının etkinleştirilmesi, kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi ve istihdamının artırılması, engellilerin sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi ve istihdamının artırılması ve çocuk işçiliğinin önlenmesi hususlarında işbirliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) I. ve II. Dönem (2007-2013) kapsamında; Eğitim, İstihdam, Sosyal Politika, Yargı ve Temel Haklar Sektörü-İçişleri Sektörü, Sivil Toplum Diyaloğu; Sektör Stratejilerini Haritalandırma konularında çalışmalar yapılmıştır. Bu hazırlıklar çerçevesinde Avrupa Birliği Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile çeşitli toplantılar yapılmıştır. Ayrıca IPA II çerçevesinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ilgili birimleri ile koordine kurularak oluşturulan *Ülke Strateji Belgesi Taslağı* Avrupa Birliği Bakanlığı'na gönderilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı koordineli yürütülen İstihdam ve Sosyal Reform Programı'nın alt sektörü olan *Ortak İçerme ve Sosyal Politika* alanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumlu kurum olarak belirlenmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı işbirliğinde çalıştaylar ve toplantılar yapılarak çeşitli katkıların sağlandığı belirtilmiştir.

Uluslararası alanda yürütülen işbirlikleri kapsamında da istihdam boyutu bulunmaktadır. Yunanistan Kalkınma, Rekabet, Altyapı, Ulaşım ve Ağları Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında kadınların istihdamı, kadın girişimciliğinin geliştirilmesi alanlarına yönelik ortak özel politika ve stratejiler üreterek işbirliğini bu alanlarda yoğunlaştırmak amacıyla 4 Mart 2013 tarihinde Niyet Beyanı imzalanmıştır. Finlandiya İstihdam ve Ekonomi Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında kadın girişimciliği ve istihdamı teşvik etmek, kadın istihdamı, girişimciliği ve iş fırsatları konularındaki gelişmelerin düzenli bir şekilde paylaşılması amacıyla 11 Nisan 2013 tarihinde Niyet Beyanı imzalanmıştır.

Türkiye’de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi kapsamında kadın istihdamı, çocuk bakımı ve sosyal yardımlar konusunda sunulan hizmetlerin incelenmesi amacıyla Şili ve Meksika’ya 17-21 Haziran 2013 tarihleri arasında çalışma ziyareti düzenlenmiştir.

İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı fon kaynağı, Dünya Bankası aracılığı ile kadınların işgücü piyasasına erişimini artırmaya yönelik *Türkiye’de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi* yürütülmektedir. Proje ile veri temelli politikalar oluşturabilme kapasitesinin artırılması, bilgi paylaşımının sağlanması, farkındalığın artırılması ve sınırlı sayıda pilot kadın kooperatifinin desteklenmesi hedeflenmektedir.³⁰

2013 yılında *İş’te Eşitlik Platformu* oluşturulmuş, kadınların iş hayatına giderek daha fazla dâhil olması, karar mekanizmalarında kadınların da etkin hale gelmesi, fırsat ve kaynaklardan eşit şekilde yararlanmasını amaçlayan Platform; Türkiye’deki şirketlerin bu amaca uygun belirlenmiş taahhütlerini izlemektedir. İş’te Eşitlik Platformu ülkemizdeki ekonomik alandaki cinsiyet eşitliği uçurumunu 3 yıl içinde % 10’a kadar azaltmayı öngörmektedir. Bu kapsamda, hedeflenen % 10’luk kısmın % 9,4’ü ilk iki yıl içinde gerçekleşmiştir.³¹

Mahkum Kadınlar İçin Kariyer Planlama Merkezleri Projesi kapsamında ise ISQ (Portekiz) ve BBS (Alman) kuruluşları aracılığıyla mahkumiyet süreçlerini tamamlayan kadınlara yönelik, kendi işlerini kurma ve girişimcilik konularında eğitim modeli geliştirilmesi, web sayfası ve broşür oluşturulması amacıyla bir proje yürütülmektedir.

3. İstihdam Temalı Çalıştay, Seminer, Toplantı ve Projeler

Bakanlığın faaliyetlerine katılan paydaş kitlesini ve bu faaliyetlerin bilinirliğini arttıran unsurlar arasında çalıştay, seminer, toplantı ve projeler gibi çalışmalar yer almaktadır. Bu bağlamda 2013 İdari Faaliyet Raporu’nda yer alan istihdam temalı çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan “İstihdam ve

³⁰ Projenin “Kadın Temelli Politika Oluşturmanın Güçlendirilmesi” bileşeni kapsamında “Kadın İstihdamı: Sektörel Yapı ve Eğilimler”, “Kadın Eğitimi ve İstihdamına Yönelik Engeller”, “Kadınların İş Yaşamında Karşılaştıkları Ayrımcılıklar ve Kadınların İşte Yükselmesi Önündeki Engeller: İş ve Aile Yaşamının Uyumlaştırılması” konularında yayımlanan akademik çağrıya 62 proje başvurusu olmuş ve bunlardan 15’ine ikinci değerlendirme için bildirim yapıldığı belirtilmiştir. a.g.r., s. 75-76.

³¹ KSGM, Bilgi Notu, 2013, s. 4.

Sosyal Reform Programı” incelenerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın faaliyet alanıyla ilgili bölümler düzenlenmiştir. *İş’te Eşitlik Platformu: Ekonomik Katılım ve Fırsatlara Eşit Şekilde Erişebilmek* isimli panel gerçekleştirilmiştir. Engellilerin istihdamında dünyada ve ülkemizdeki mevcut durumun, yeni yaklaşımların ve başarılı uygulamaların paylaşılması, ülkemizde engellilerin çalışma hayatına katılımlarının artırılması, ilgili mevzuat ve uygulamaların tartışılması ve görüş ve önerilerin paylaşılması amacıyla İstanbul’da *Uluslararası Katılımlı Herkes İçin İstihdam Konferansı* düzenlenmiştir. 2013 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ÖSYM tarafından *İstihdamda Engel Yok* toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü işbirliğinde başlatılan ve işgücü piyasasında istihdamı güç olan ağır engelli kişilere iş imkânı sağlanmasını amaçlayan *Korumalı İşyerleri Proje* kapsamında zihinsel, ruhsal ve duygusal engellilere yönelik korumalı işyeri projelerine hibe desteği sağlanması ve engelli işçilerin ilk bir yıl boyunca maaş giderlerinin karşılanması hedeflenmektedir. KOSGEB işbirliğinde yürütülen *Girişimcilik Engel Tanımaz* projesi ile engelli bireylerin kendi işlerini kurması ve işgücü piyasasına daha fazla katkı olarak ekonomik ve sosyal yönden güçlendirilmesi amaçlanmıştır. 3 Aralık 2012 tarihinde çağrıda bulunulmuş ve başvurular alınmaya başlamıştır. 2013 yılı sonu itibarıyla 81 ilde toplam 5.876 kişi başvuru yapmış; Ocak-Aralık 2013 tarihleri arasında toplam 744 engelli girişimci sertifikasını almıştır.

Üçüncü El Bilişim Projesi ile herhangi bir nedenle ellerini kullanamayan engellilerin, bilgisayar faresi ve klavyesi yerine kullanılacak ve özel üretilmiş gözlük şeklinde kafaya takılacak fare yardımı ile tablet bilgisayarın tüm niteliklerini eksiksiz kullanmaları, eğitim ve istihdam alanında fırsat eşitliğini yakalamaları ve bilişim alanında erişilebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır. *İşe Katıl Hayata Atıl Projesi* kapsamında ise engelli vatandaşların çalışması için özel sektörün çalışmasının önündeki engellerin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Bunlara ek olarak engelli istihdamı konusunda Kamuda Engelli İstihdamının Analizi araştırması gerçekleştirilmektedir.³²

“Türkiye’de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması” Proje-

³² Bu kapsamda, kamuda memur olarak istihdam edilen engelli bireyler, çalışma arkadaşları, birim amirleri ve üst yöneticilerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilecektir, 2014 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, s. 42; Bakan İslam’ın belirttiğine göre son 12 yılda engellilerin hem hizmete ulaşması hem de daha iyi standartlarda bir hayat yaşaması hem de istihdama kazandırılması açısından sessiz bir devrim yaşamış bu bağlamda 450 bin engelliye evde bakım desteği verilmekte, 600 bin vatandaş ise engelli aylığı almaktadır (<http://www.aile.gov.tr/haberler/ise-katil-hayata-atil>).

si kapsamında TÜSİAD, Dünya Bankası ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliğinde “Adım Adım Anadolu Buluşması” toplantıları gerçekleştirilmektedir. 2013 yılında Bursa, Nevşehir ve Kahramanmaraş’ta bu toplantılar düzenlenmiştir. Aynı Proje kapsamında “Sektörde Kadın” çalıştay, kadın girişimcilerin desteklenmesi ve Türkiye’de yeni iş bağlantıları kurmaları amacıyla Uluslararası Kadın Girişimciler Forumu gerçekleştirilmiştir. Kadın el emeğinin ulusal ve uluslararası piyasalarda değer bulması, pazarlanabilir hale getirilmesi, markalaşması ve kadınların el emeğinin karşılığını alabilecekleri bir yapıyı oluşturabilmek amacıyla “Kadın El Emeği Sergisi ve Değerlendirme Toplantısı” yapılmıştır. “Türkiye’de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi” kapsamında CEBİT Sinerji Zirvesi kapsamında bilişim sektöründe kadınların, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri ile bu alanda başarılı olan kadınların hikayelerinin yer aldığı “Bilişim Sektöründe Kadın” konulu panel gerçekleştirilmiştir.

Çocuk Evleri, Sevgi Evleri ve Yetiştirme Yurtlarında yetişen/yetişmiş olan genç kızların sosyo-ekonomik açıdan güçlenmesi yoluyla Türkiye’nin kalkınmasına ve kadınların işgücü piyasasına dâhil olmalarına destek vermek amacıyla Nar Taneleri “*Güçlü Genç Kadınlar, Mutlu Yarınlar*” Projesi Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Türkiye Temsilciliğinin teknik desteği, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın İŞKUR’la işbirliği ve Boyner Holding’in mali desteği ile yürütülmektedir.

Çocukların Toplum İçinde İzlenmesi Desteklenmesi ve İşe Yerleştirilmesine İlişkin Çalışmaların kapsamında da istihdama ilişkin faaliyetler arasında Bakanlık tarafından korunma ve bakım altına alınan ve reşit olarak ayrılan gençlerin, 3413 sayılı Kanun doğrultusunda her yıl ortalama 1.500 gencin kamu kurumlarında istihdam edildiği kanunun yürürlüğe girdiği tarihten Ocak 2014 tarihine kadar 37.092 genç kamu kurumlarında istihdam edildiği belirtilmiştir.

4. Değerlendirme ve Sonuç

Kamu yönetim birimlerinin faaliyetleri hakkında ana hatlarıyla çeşitli bilgilere sahip olmak erişilebilir bir durumdur. Bu birimlerin tanıtımlarını yaptıkları, hedeflerini belirledikleri raporlar, planlar gerçekleşmiş ve gerçekleştirilecek olan faaliyetlerin bir çizelgesi niteliğindedir. Çizelgelerde yer alan her bir boyut ilgili birim için farklı değerlendirmelerin yapılmasına yardım eder. Bu çalışma kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2013 İdari Faaliyet Raporu esasında bir inceleme yapılmıştır. Bu rapor Bakanlığın çalışmalarıyla ilgili belirli bir döneme ilişkin detaylı bilgileri içermektedir. Detaylı kurumsal

bilgiler arasından istihdam odaklı olan faaliyetler ayrı bir sistematik halinde bu çalışmada sunulmuştur.

Bakanlığın adındaki ‘sosyal politikalar’ ibaresi özellikle dezavantajlı kesimlerin istihdam edilmesine yönelik faaliyetler ve bunları gerçekleştirmek için atılan adımlarda kendini göstermektedir. Bu durum Bakanlığın faaliyet raporunda da belirgin bir şekilde görülmüş ve istihdam vurgusunun ayrıca öne çıkarılması gerektiği düşünülmüştür. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın işlevlerine yönelik Hükümet Programı ve Kalkınma Planı’nda göndermeler yapmıştır. Bununla birlikte 2014-2023 Ulusal İstihdam Stratejisi’nde de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na çeşitli konumlarda istihdam aktörü olarak yer verilmiştir. Örneğin Ulusal İstihdam Stratejisi’nde benimsenen amaçlardan biri olan İstihdam-Sosyal Koruma ilişkisinin güçlendirilmesi konusu yine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) ile mükerrer yardımların önüne geçilmesi konusundaki görevine vurgu yapılarak açıklanmıştır.³³Sosyal yardımların düzenleyicisi olarak Bakanlık açısından istismar edilebilecek durumları önleyerek icraatlarını rasyonel bir şekilde sürdürmek önem taşımaktadır. Bakanlık muhtaç-asker ailelerine, eşi vefat eden kadınlara, çalışan yoksullara, dul-yetim aylığı alanlara, tarım Bağ-Kur’lulara, şehit yakınları ve gazilere, afetlerden zarar görenlere ve ücretsiz sağlık hizmeti alabilmesi için yoksul vatandaşlara sosyal yardımlar yapmaktadır.³⁴ Bunların yanında engellilerin istihdamındaki 2002-2014 yılları arasında kamuda istihdam edilen engelli sayısı 6 binden 34 bine, özel sektörde istihdam edilen engelli sayısı ise 45 binden 90 bine çıkması³⁵ gibi özel politika üretilmesi gereken kesimlerin toplumsal üretim sürecine, çalışma hayatına dâhil olması anlamında sosyal politikaları güçlendirici çıktılar sağlanmıştır. Sosyal yardımlar Bakanlığın başlıca hizmetlerinden biri olmakla beraber Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı’nın Bakanlığın sosyal yardım programlarının tümünün istihdamla ilişkilendirilmesinin daha sürdürülebilirliği sağlayıcı olduğuna ilişkin³⁶ tespiti, Bakanlık faaliyetleri açısından istihdamı öne çıkarması anlamında önem taşımaktadır.

Çalışma içerisinde yer verildiği gibi istihdam Bakanlık örgütünü oluşturan birimlerin kurumsal amaçları arasında yer almaktadır. Farklı Bakanlık ya da kurumlarla yapılan çeşitli işbirliği ve protokollerinde de istihdam amaçlı olanlar bulunmaktadır. Bunların yanında istihdam konusunda hem bilgilendirici ni-

³³ Ulusal İstihdam Stratejisi, s. 36.

³⁴ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=130841

³⁵ <http://www.aile.gov.tr/haberler/ise-katil-hayata-atil>

³⁶ Ayşenur İslam ile Röportaj, Türkiye Bülteni, Kasım 2014, s. 37-38.

telikte çalıştaylar, seminerler, toplantılar yapılmakta ve çeşitli araştırmalara dayanarak yapılan ve somut çıktılar üreten projeler gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet ve yardımların yürütücüsü olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı istihdam konusunda da etkinliğe sahiptir ve bu etkinliğini artıracak kapasiteye sahiptir. İstihdam politikalarının aktörleri olan diğer kurumlardan farkı, özel politika üretilmesi gereken kesimlerin istihdamının öncelikli olarak görev alanına girmesidir. Bu noktada Ulusal İstihdam Stratejisi'nin ilkeleri arasında "Fırsat Eşitliği" ilkesine yer verildiği ve bu ilkenin pratikte karşılık bulmasını gerçekleştirecek esas aktörün Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olduğu/olacağı söylenebilir. Sözü geçen ilke; tüm grupların istihdamda eşit fırsatlara sahip olabilmesi için bazı demografik grupların özel durumlarını dikkate alan politikaların geliştirilmesi esasıdır. İşgücü piyasasına daha zor erişen kadınlar, engelliler, yoksullar, gençler, kırsalda yaşayanlar gibi özel politika gerektiren kesimlere eğitimden başlayarak sağlanacak destekler ve ayrımcılığı önleyici uygulamalarda belirleyicidir.³⁷ Özel politika gerektiren kesimlerin her biri Bakanlığı'nın teşkilat şemasında yer alan birimlerin ayrı ayrı görev alanlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda hassasiyete sahip kesimlerin istihdamda erişimleri ve istihdam edilmeleri konularında Bakanlıktan beklentiler artmaktadır. Örneğin, 2014 yılında 814'ü kadın 1946'sı erkek toplam 2760 şehit ve gazi yakını ile gazilere kamuda iş imkânı sağlanması³⁸ ve 2013 Mart itibarıyla engelli memur sayısı 27.443'e ulaşması³⁹ gibi somut çıktılar bu beklentileri arttırmaktadır. Bu durum da Bakanlığın hassas kesimleri istihdam sürecine dâhil etmesi, bu kesimlere yönelik düzenlemelerin ve çalışma koşullarına ilişkin yönlendirici çabalarının olumlu sonuçlarıdır.

Çalışma kapsamında inceleme aracı olarak kullanılan 2013 İdari Faaliyet Raporu'nda istihdam konusunda araştırma ve projelerin yapıldığı, bilgilendirici toplantıların düzenlendiği görülmüştür. Bakanlığın görev alanına giren konularda politika üretebilmesi için bu çalışmaları yapması zorunluluk taşımaktadır. Bu noktada Bakanlığın kendi bünyesinde ya da kendi desteğiyle yapılan araştırma ve projeler dışındaki benzer çalışmaları da yakından izlemesi faaliyetlerine katkı sağlayabilecektir. Özel politika üretilmesi gereken kesimlerin istihdam edilebilmesine ilişkin incelenen öneri çoğaldıkça çözüm seçenekleri

³⁷ Ulusal İstihdam Stratejisi, s. 17.

³⁸ <http://sehityakinlari.aile.gov.tr>.

³⁹ Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı, Sessiz Devrim Türkiye'nin Demokratik Değişim ve Dönüşüm Envanteri, 2013, s. 139; ÖSYM tarafından yapılan EKPSS yerleştirme sonuçlarına göre; ortaöğretim düzeyinde 1.383, önlisans düzeyinde 990, lisans düzeyinde 1.344 aday yerleşmiştir. <http://dokuman.osym.gov.tr/pdf-dokuman/2014/EKPSS/EKPSS-2014-2-Yerlestirme-SayisalBilgiler11092014.pdf>

için alternatifler de artacaktır. Bu bağlamda TÜBİTAK, Bölge Kalkınma Ajansları, Üniversite Araştırma Merkezleri'nin, Enstitülerin yürüttüğü projelerin, çalışmaların sonuç ve önerileri de gözden kaçırmamalıdır. Böylelikle bazı benzer nitelikli çalışmalar için enerji ve kaynak israfı ihtimali ortadan kalabilecektir. Ayrıca, Bakanlık görev alanlarını oluşturan kesimlere yönelik yazılmış master ve doktora tezlerinde (kurum uzmanlık tezleri de dâhil) sunulan pratikte yararı olabilecek modeller de dikkatten kaçmamış olur.

Kaynakça

- AB 2014 İlerleme Raporu, http://www.ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf, (Erişim Tarihi: 11.11.2014).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu, Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 İdari Faaliyet Raporu.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2013), Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023).
- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2012), Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı'nda (2012-2016), http://www.tarim.gov.tr/EYYDB/Belgeler/Egitim/ulusal_eylem_kirsal.pdf, (Erişim Tarihi: 20.11.2014).
- Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı (2013), Sessiz Devrim Türkiye'nin Demokratik Değişim ve Dönüşüm Envanteri.
- KSGM (2013), Kadın İstihdamı Bilgi Notu.
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Yaynlar/Attachments/518/Onuncu%20Kalk%C4%B1nma%20Plan%C4%B1.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.11.2014).
- Türkiye Bülteni, Ayşenur İslam Röportajı, Kasım 2014, Sayı: 84, (ss. 36-40). <http://www.aile.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 15.11.2014).
- <http://www.aile.gov.tr/haberler/ise-katil-hayata-atil>, (Erişim Tarihi: 15.11.2014).
- <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/EKPSS/EKPSS-2014-2-Yerles-tirme-SayisalBilgiler11092014.pdf> (Erişim Tarihi: 13.11.2014).
- <https://www.turkiye.gov.tr/aile-ve-sosyal-politikalar-bakanligi>, (Erişim Tarihi: 09.11.2014).
- <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/EKPSS/EKPSS-2014-2-Yerles-tirme-SayisalBilgiler11092014.pdf>, , (Erişim Tarihi: 01.11.2014).

http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=130841, (Erişim Tarihi: 01.12.2014).

http://www.tarim.gov.tr/EYYDB/Belgeler/Egitim/ulusal_eylem_kirsal.pdf, (Erişim Tarihi: 01.12.2014).

<http://www.aile.gov.tr/haberler/korunma-ve-bakim-altinda-bulunan-genclerimiz-istihdam-hakki>, (Erişim Tarihi: 06.12.2014).

6518 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun.